

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/80/2022
Identifikačné číslo spisu: 8119212836
Dátum vydania rozhodnutia: 29.06.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Svetlovská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:8119212836.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkýň 2/ M. L., 3/ W. M., oboch bývajúcich v F., F. XX, a zastúpených Advokátskou kanceláriou BABIN, PETKO & partners, s.r.o., so sídlom v Prešove, Hlavná 29, IČO: 47 253 177, proti žalovanému R. P., bývajúcemu v F., Z. XX, zastúpenému advokátskou kanceláriou Studio Legale, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Galandova 3, IČO: 36 811 874, o určenie vlastníckeho práva, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 11C/32/2019, o dovolaní žalobkýň 2/ a 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 28. októbra 2021 sp. zn. 9 Co/24/2021, 9Co/25/2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 28. októbra 2021 sp. zn. 9Co/24/2021, 9Co/25/2021 a rozsudok Okresného súdu Prešov z 11. marca 2020 č. k. 11C/32/2019 - 62 v spojení s doplnčacím rozsudkom z 10. marca 2021 č. k. 11C/32/2019 - 244 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súde Prešov na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 11. marca 2020 č. k. 11C/32/2019 - 62 v spojení s doplnčacím rozsudkom z 10. marca 2021 č. k. 11C/32/2019 - 244 zamietol žalobu, ktorou sa žalobkyne 2/ a 3/ (po smrti pôvodnej žalobkyne 1/) domáhali určenia, že nehnuteľnosti špecifikované v návrhu patria do dedičstva po poručiťke K. N., zomretej XX. D. XXXX, v podiele 1/2 a ktorou sa tiež domáhali určenia, že do dedičstva po poručiťovi R. N., zomretom XX. L. XXXX, patrí tak isto podiel 1/2 k tým istým parcelám, ďalej zrušil neodkladné opatrenie, ktoré bolo nariadené znesením z 3. septembra 2019 č. k. 11C/32/2019 - 73 a rozhodol tiež o nároku na náhradu trov konania. V odôvodnení svojho rozhodnutia s poukazom na § 132 ods. 1, § 134 ods. 1, 3 Občianskeho zákonníka uviedol, že 14. marca 1973 bola uzavretá a jej účastníkmi podpísaná písomná kúpna zmluva medzi predávajúcimi U. a R. L. a kupujúcimi R. a K. N. a pre registráciu tejto zmluvy bol vyplnený aj dotazník a čestné vyhlásenie, avšak k jej registrácii nedošlo pre finančné dôvody, keďže za registráciu bolo potrebné zaplatiť poplatok a v roku 1973 bola na časti sporných pozemkov postavená garáž. Súd prvej inštancie bol toho názoru, že k vydržaniu vlastníckeho práva k sporným pozemkom nedošlo, nakoľko u právnych predchodcov žalobkýň neexistovala oprávnená držba, pretože v čase uzavretia kúpnej zmluvy spôsob nadobudnutia vlastníctva pri kúpe bol upravený tak, že

vlastníctvo k nehnuteľnostiam prechádzalo až registráciou zmluvy štátnym notárstvom. Preto konštatoval, že ak sa právni predchodcovia žalobkyní ujali držby pozemku parc. č. XXXX na základe kúpnej zmluvy, ktorá nebola registrovaná štátnym notárstvom, hoci zákon takúto registráciu vyžadoval, nemohli byť so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že sú vlastníkami, aj keď subjektívne mohli byť o svojom vlastníctve presvedčení. Vo vzťahu k parcele č. XXXX/XX, ktorá ani nebola predmetom kúpnej zmluvy, podľa súdu prvej inštancie, jednoznačne chýbala dobrá viera kupujúcich, a to aj v prípade, aby bolo preukázané, že predávajúci im v prírode ukázali ako predmet prevodu aj tento pozemok. Ten má totiž takmer rovnakú výmeru ako pozemok uvedený v zmluve a už táto skutočnosť jednoznačne vylučuje dobromyseľnosť kupujúcich. Nariadené neodkladné opatrenie súd prvej inštancie zrušil s poukazom na § 335 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keďže žaloba bola zamietnutá. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyní rozsudkom z 28. októbra 2021 sp. zn. 9Co/24/2021, 9Co/25/2021 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil podľa § 387 ods. 1, 2 CSP a žalovanému priznal trovy odvolacieho konania v plnom rozsahu. V odôvodnení svojho rozhodnutia bol toho názoru, že procesný postup súdu prvej inštancie nevykazoval vady, existencia ktorých by mohla zodpovedať tvrdeniu žalobkyní o porušení ich práva na spravodlivý proces, okrem iného aj nevykonaním nimi navrhnutých dôkazov, z odôvodnenia odvolaním napadnutého rozsudku je zrejмый vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov a právnym záverom, ku ktorému dospel, súd prvej inštancie dal jasné, zrozumiteľné, dostatočne konkrétne vysvetlenie dôvodov, pre ktoré žalobu zamietol a odvolací súd sa s odôvodnením napadnutého rozsudku stotožnil a na ne poukázal. Na zdôraznenie správnosti odvolací súd dodal, že ak bolo v kúpnej zmluve uvedené, čo je predmetom kúpy (pozemky boli špecifikované podľa parcelných čísel a v znaleckom posudku boli uvedené aj ich presné výmery), mohli držiteľia pri zachovaní náležitej opatrnosti zistiť, že užívajú pozemok vo väčšej výmere. Nič na tom nemení skutočnosť, že boli snád' presvedčení, že pozemok im patrí; k tomu, aby boli splnené podmienky oprávnenej držby je potrebné, aby boli v dobrej viere so zreteľom ku všetkým okolnostiam. Odvolací súd v zhode s názorom súdu prvej inštancie konštatoval, že existencia okolností svedčiacich o existencii dobrej viery právnych predchodcov žalobkyní pri nadobudnutí sporných pozemkov nebola preukázaná, logike a správnosti úsudku v tomto zmysle zodpovedá už hodnotenie samotného obsahu kúpnej zmluvy a následná absencia realizácie tých úkonov, ktoré zákon v danom čase vyžadoval. Preto, ak predávajúci v zmluve výslovne súhlasili aj s usporiadaním vlastníckych vzťahov k nehnuteľnosti parc. č. XXXX, ktorá mala byť predmetom kúpy, ak právni predchodcovia žalobkyní nerealizovali úkony, na základe ktorých by došlo k realizácii zmluvy štátnym notárstvom, ak za nehnuteľnosti neplatili daň, ak si až následne takto získané nehnuteľnosti oplotili, to všetko nenasvedčuje tomu, že so zreteľom ku všetkým okolnostiam boli v dobrej viere, že do vlastníctva nadobudli sporné nehnuteľnosti; navyiac, parcela č. XXXX/XX sa v zmluve vôbec nespomínala. Ohľadne súdom prvej inštancie nevykonaných dôkazov odvolací súd s poukazom na sudcovskú koncentráciu konania konštatoval, že súd je oprávnený rozhodnúť, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná a ktoré nie, pričom v uvedenom prípade v odvolaní napadnutom rozsudku uviedol dôvody ich nevykonania. Zároveň odvolací súd ohľadne nedoručenia žalobkyniam vyjadrenia žalovaného označeného ako dupliky bol toho názoru, že predmetné podanie, na ktorom žalovaný zotrval, je založené na zhodných výhradách, ktoré boli uvedené už vo vyjadrení k žalobe, a preto uvedené nehodnotil ako takú vadu v postupe súdu prvej inštancie, ktorá by mohla signalizovať porušenie práva žalobkyní na spravodlivý proces. Záverom konštatoval správnosť postupu súdu prvej inštancie, ktorým bolo nariadené neodkladné opatrenie zrušené, pretože žalobkyne boli v konaní neúspešné a tvrdenie žalobkyní o tom, že by neodkladné opatrenie malo trvať naďalej, so zákonnou úpravou nekorešponduje. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali žalobkyne (ďalej aj „dovolateľky“) dovolanie s tým, že súdy im nesprávnym procesným postupom znemožnili, aby uskutočňovali im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP) a zároveň napadnutý rozsudok odvolacieho súdu závisel od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa súdy nižších inštancií odklonili od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/ CSP)

a ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 písm. c/ CSP). Namietali, že im pred nariadeným pojednávaním vo veci nebola doručená duplika žalovaného k ich vyjadreniu, a preto bolo porušené ich právo oboznámiť sa s vyjadreniami, návrhmi a dôkazmi protistrany a podať k nim svoje stanovisko. Keďže žalovaný v predmetnej duplike popieral vlastníctvo žalobkýň, resp. ich právnych predchodcov, bol žalobkyniam zamedzený priestor na vyjadrenie a predloženie dôkazov, že nehnuteľnosť preukázateľne kupovali od skutočných vlastníkov. Zároveň dovolateľky namietali nesprávne právne posúdenie absencie dobromyseľnosti držby sporných nehnuteľností dovolateľkami, resp. ich právnymi predchodcami a odklon dôvodili poukazom na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 14. novembra 2008 sp. zn. II. ÚS 484/2015 v otázke uvedenia do súladu dlhodobého faktického stavu nepretržitej držby oprávneným držiteľom (ktorý je po celú stanovenú dobu objektívne presvedčený o svojom domnelom vlastníckom práve) so stavom vlastníckym. V ďalšom dovolateľky podrobne rozobrali skutkový stav veci a vyslovili polemiku o skutkových a právnych záveroch súdu prvej inštancie ako aj odvolacieho súdu. Z týchto dôvodov navrhli napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Dovolateľky zároveň podali návrh na odklad právoplatnosti napadnutého rozhodnutia.

4. Žalovaný vo svojom vyjadrení k dovolaniu bol toho názoru, že v konaní boli vykonané všetky listinné dôkazy navrhnuté stranami sporu, nevykonanie ďalších navrhnutých dôkazov bolo riadne odôvodnené a záver o vyvrátení právnej domnienky oprávnenosti držby bol argumentami žalovaného preukázaný pred súdom prvej inštancie, a preto navrhol dovolanie žalobkýň odmietnuť ako nedôvodné.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil splnenie podmienok pre odloženie právoplatnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia v zmysle ustanovenia § 444 ods. 2 CSP a v súlade s ustálenou praxou tohto súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

7. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP). Dovolací súd je viazaný dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (viď § 428 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

8. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od

vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

11. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

12. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

13. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

14. Žalobkyne vyvodzujúc z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP namietali, že im pred nariadeným pojednávaním vo veci nebola doručená duplika žalovaného k ich vyjadreniu, a preto bolo porušené ich právo oboznámiť sa s vyjadreniami, návrhmi a dôkazmi protistrany a podať k nim svoje stanovisko.

15. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

16. V zmysle článku 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „dohovor“) každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo a verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávisle a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhoduje o jeho občianskych právach a záväzkoch. V zmysle článku 6 ods. 1 dohovoru jednou zo všeobecných záruk spravodlivého prejednanía veci pred súdom je zásada „rovnosti zbraní“. Tento princíp je jeden zo znakov širšieho konceptu spravodlivého súdneho konania a vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť jej protistrane. Koncept spravodlivého súdneho konania v sebe implikuje právo na kontradiktórne konanie, podľa ktorého procesné strany musia dostať príležitosť predložiť nielen všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale aj zoznámiť sa so všetkými dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa pred ním. Požiadavka, aby procesné strany v konaní mali možnosť dozvedieť sa a vyjadriť sa ku všetkým zhromaždeným dôkazom alebo k stanoviskám pripojeným v spise, sa aplikuje nielen na konanie pred súdom prvej inštancie, ale aj na odvolacie konanie. Z práva na spravodlivé súdne konanie tiež vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05).

17. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil chyby vymenovanej v tomto ustanovení, ale rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

18. V preskúmvanej veci je z obsahu spisu zrejmé, že v rámci postupu súdu prvej inštancie pri doručovaní žaloby a vyjadrení podľa § 167 ods. 1 až 4 CSP sa žalovaný vyjadril k vyjadreniu žalobkyní podaním z 25. novembra 2019, ktoré doručil súdu prvej inštancie 26. novembra 2019 (č. l. 129 a nasl. spisu). Napriek pokynu súdu prvej inštancie na doručenie tohto vyjadrenia (dupliky) žalovaného spolu s predvolaním na pojednávanie na 11. marca 2020 (č. l. 144 spisu), je zrejmé, že žalobkyniam bolo doručené iba samotné predvolanie na pojednávanie, ako to vyplýva z obsahu doručky pripojenej k tomuto pokynu. Duplika žalovaného tak žalobkyniam doručená nebola. Zo strany dovolacieho súdu je potrebné podotknúť, že hoci si odvolací súd tento nedostatok pri svojom prieskume všimol a vysporiadal sa s ním, predmetné vyjadrenie (duplika) žalovaného však obsahuje obširnú skutkovú a právnu argumentáciu ohľadne okolností týkajúcich sa dobrej viery pri nadobudnutí a držbe sporných nehnuteľností žalobkyniami, resp. ich právnymi predchodcami, a súd prvej inštancie na toto vyjadrenie (dupliku) aj prihliadal, keď ho opísal v bode 5. odôvodnenia svojho rozsudku.

19. Právo účastníkov konania na doručenie procesných vyjadrení ostatných účastníkov je súčasťou práva na spravodlivé súdne konanie. Pritom nie je podstatné, či podľa názoru odvolacieho súdu ide o podanie skutkovo a právne významné alebo bezvýznamné, pretože túto skutočnosť posudzuje výlučne druhá strana konania. Každá strana musí mať možnosť nielen predložiť dôkazy a argumenty, ktoré považuje za nutné na to, aby jej požiadavky uspeli, ale aj zoznámiť sa s každým dokladom a pripomienkami predloženými súdu na účely ovplyvnenia jeho rozhodnutia a vyjadriť sa k nim. Kontradiktórny spor znamená možnosť strany popierať (contra dicere) požiadavky a argumenty druhej strany a právo na to, aby vypočuli jej argumenty a návrhy (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 31/2016, III. ÚS 32/2015, I. ÚS 276/2016, I. ÚS 230/03, IV. ÚS 186/09, II. ÚS 18/2013). Keďže porušenie práva na spravodlivý proces vyššie uvedeným spôsobom nerešpektujúcim princíp rovnosti zbraní bolo dôsledkom nesprávneho postupu súdov nižších inštancií, bolo žalobkyniam znemožnené uskutočňovať im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

20. Vzhľadom k zisteniu, že v konaní došlo k procesným vadám podľa § 420 písm. f/ CSP, ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu uznesením zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a s poukazom na vadu konania posudzovanú dovolacím súdom zrušil aj rozsudok súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 450 CSP). S prihliadnutím na dôvod zrušenia napadnutého uznesenia odvolacieho súdu sa najvyšší súd nezaoberal ďalšími, v dovolaní namietanými vadami.

21. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.